

Проблеми соціально-економічного розвитку регіону в умовах глобалізації

20-21 травня 2011 р. у Запорізькому інституті економіки та інформаційних технологій традиційно відбувся IV Міжнародний науково-практичний семінар «Проблеми соціально-економічного розвитку регіону в умовах глобалізації». Цього року захід був проведений спільно з Промисловим інноваційно-інвестиційним форумом, ініційованим Запорізькою торгово-промисловою палатою.

Організатори семінару – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство фінансів України, Інститут економіки та прогнозування НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Інститут економіки промисловості НАН України, Інститут регіональних досліджень НАН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Академія фінансового управління, Запорізька обласна рада, Науково-дослідний центр з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України, Рада конкурентоспроможності України, Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій, Донецький національний університет, Львівська комерційна академія, інші наукові і навчальні заклади України, а також Вища школа економіки та інформатики у Варшаві, Вища економічна школа у Варшаві (Польща), Університет Бредфорда, Університет Лідса (Великобританія).

У семінарі взяли участь провідні вчені України, Росії, Польщі, Великобританії, Молдови, Білорусі, серед яких 16 представників Національної академії наук України, понад 60 докторів та 50 кандидатів наук, представники громадських організацій та великих промислових підприємств різних регіонів України.

Основними тематичними напрямками роботи семінару були: модернізаційна парадигма стратегії регіонального розвитку в умовах глобалізації; модель соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах суспільно-політичних трансформацій; міжрегіональне співробітництво: внутрішньонаціональний та євроінтеграційний вимір; податково-бюджетна політика в системі фінансової безпеки України; інноваційний розвиток «старопромислових» галузей регіону; екологічна та науково-технологічна безпека регіонального розвитку на інноваційних засадах; трудовресурсна і соціальна безпека та якість людського капіталу регіону; продовольча та енергетична безпека в регіональному вимірі.

Вітальне слово до учасників семінару надіслав віце-президент НАН України, академік НАН України, директор Інституту економіки та прогнозування НАН України *В. Гесць*. У своєму зверненні академік акцентував увагу на посткризовому відновленні вітчизняної економіки, основних пріоритетах та завданнях економічної політики зменшення внутрішніх макро-економічних і фінансових диспропорцій в Україні. При цьому важливим є

розв'язання проблеми якісного виконання державою ключових функцій та відновлення довіри суспільства до влади. Наголошено на необхідності структурної модернізації економіки України, переходу на інвестиційно-залежний шлях розвитку, формування «точок» інноваційного росту на територіях із високим конкурентоспроможним потенціалом. Активна державна підтримка процесу розбудови національної інвестиційної системи, орієнтованої на використання власних інвестиційних ресурсів і потенціал регіонів, забезпечить стабільне посткризове відновлення економіки та реалізацію інноваційної моделі розвитку.

Звертаючись із вітальним словом до учасників семінару, перший заступник голови обласної ради *О. Клепаков*, відзначив, що на сучасному етапі світового розвитку процес глобалізації є найважливішим чинником, який має як позитивне, так і негативне значення для розвитку національної економіки.

Від імені голови Запорізької облдержадміністрації *Б. Петрова* з початком семінару та Днем науки учасників заходу привітав заступник голови ОДА *П. Гончарук*. Зокрема, він зазначив, що зростаюча популярність семінару доводить важливість проблем, які порушують його учасники. Також заступник голови ОДА звернув увагу на актуальність та перспективу розвитку регіону на інноваційних засадах та підкреслив важливу роль науки у цьому процесі.

З вітальним словом до учасників семінару звернувся мер Запоріжжя *О. Сін*.

Директор Інституту демографічних та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи, академік-секретар Відділення економіки НАН України *Е. Лібанова* у своїй доповіді стимулюючими та консолідуючими чинниками удосконалення системи економічної безпеки України визначила подолання інерційності регіонального розвитку, зміцнення міжрегіональної інтеграції та цілісності держави, вдосконалення територіальної структури виробничих факторів та подолання системних інституційних і системно-структурних деформацій на всіх рівнях ієрархії управління (корупції, тінізації економіки, зниження якості і деградації людського капіталу, суспільної нелегітимності права власності та недовіри громадян до державної влади). Для подолання фінансово-економічної кризи, на думку академіка, необхідно в системі людських цінностей відновити поняття трудової етики та раціональної поведінки, вирішити проблему нерівності і подолання соціального відчуження і маргіналізації, забезпечити консолідацію суспільства і влади, формування ефективної моделі управління та спільної праці для досягнення цілей, посилити взаємозв'язок бізнесу, науки і освіти.

Доповідь академіка НАН України, директора Інституту економіки промисловості НАН України *О. Амоші* була присвячена інноваційним аспектам регіонального розвитку. Він ознайомив учасників із сучасним станом інноваційного розвитку областей України, детально охарактеризував процес реалізації інноваційної політики регіонів, підкреслив незадовільний стан інноваційного розвитку, виходячи з його потенціалу. Академік наголосив на важливості вирівнювання міжрегіонального рівня інноваційного розвитку.

Президент Академії фінансового управління, доктор економічних наук, професор *Т. Єфіменко* виступила з доповіддю, присвяченою дослідженню напрямів податково-бюджетного регулювання в контексті підвищення регіональ-

ної конкурентоспроможності, в якій детально ознайомила учасників семінару з основними змінами податково-бюджетної системи в результаті впровадження Податкового кодексу і наближення вітчизняної системи оподаткування до європейської і світової практики. *Т. Єфіменко* надала прикладні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності місцевих бюджетів, зокрема на основі збільшення ресурсної бази та підвищення зацікавленості органів місцевого самоуправління у процесі нарощування доходів, підвищення ефективності витрат, посилення інвестиційної складової, реформування міжбюджетних відносин.

Актуальну дискусію започаткував доктор економічних наук, професор, віце-президент Академії фінансового управління *О. Власюк*. Його доповідь стосувалася проблем забезпечення продовольчої безпеки в контексті світової продовольчої кризи та подолання негативних тенденцій на вітчизняному продовольчому ринку. В умовах зростання цінової недоступності продовольчих ресурсів деструктивним фактором є спекулятивна активність зовнішніх «гравців» на національних ринках, що призводить до необґрунтованого зростання цін на окремі продукти. Посилення соціальної нерівності, диференціація доходів населення різних держав, подорожчання продовольчих ресурсів стимулюють застосування оперативних рішень. Отже, виклики і загрози для України в цій сфері мають бути докорінно переосмислені як в аспекті захисту внутрішнього ринку, так і в системі стратегічних напрямів інтеграції до міжнародного продовольчого простору. Для цього необхідно розробити і впровадити доктрину забезпечення національної продовольчої безпеки, орієнтовану на протидію стратегічним викликам та новітнім загрозам, забезпечити постійний науковий супровід аграрної політики, сформувані стратегію землекористування і політики співробітництва з державними інституційними інвесторами в аграрній сфері.

У доповідях зарубіжних науковців та вітчизняних вчених Інституту економіки промисловості НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень, Донецького національного університету, Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, Львівської комерційної академії, Інституту регіональних досліджень НАН України та інших науково-дослідних та навчальних інституцій, зокрема члена-кореспондента НАН України *В. Вишневського*, професорів *Ю. Макогона*, *А. Сухорукова*, *К. Федоревича*, *Ю. Харазішвілі*, *Г. Туровцева*, *А. Двігун*, *А. Мокія*, був зроблений наголос на проблемах: раціоналізації інституціональних форм господарювання; посткризового розвитку регіонів; системного моделювання соціально-економічних процесів у регіональному вимірі; формування екологічної та науково-технологічної безпеки України в умовах істотних структурних диспропорцій використання потенціалу інноваційного розвитку, які, особливо в депресивних областях, районах, містах і селищах, набувають незворотного характеру і достатньо складно усуваються навіть у довготривалому періоді, потребуючи концентрації і залучення значних і динамічно зростаючих обсягів людських і фінансових ресурсів.

Учасники пленарного засідання відзначили, що посттрансформаційний етап розвитку економіки та суспільства нашої держави характеризується посиленням зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці, зумовлених не-

гати́вними наслідками світової фінансово-економічної кризи, суспільною нестабільністю, істотними проблемами у демографічній, соціальній, екологічній сферах, поглибленням структурних, галузевих і регіональних диспропорцій. Посилення економічної безпеки держави можливе за умови подолання негативних тенденцій соціально-економічного розвитку вітчизняних регіонів на основі диференційованого підходу до визначення стратегічних пріоритетів для кожного окремого регіону в процесі реалізації державної регіональної політики.

Науковці наголошували, що недосконалість інституціонального базису інноваційного розвитку в регіональному вимірі проявляється у гальмуванні просторової та технологічної реструктуризації економіки відповідно до вимог глобальної конкуренції. Регіональній інноваційній системі, як зазначалося у виступах, властиві: непрозорість процесу стратегічного програмування, нерівність доступу суб'єктів господарювання до інформації щодо пропозиції об'єктів інтелектуальної власності, несформованість цілісного організаційного забезпечення інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку регіонів та її нерозвиненість порівняно з регіонами сусідніх країн.

На підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах глобалізації спрямовані рекомендації науково-практичного семінару щодо:

- 1) зміцнення екологічної та техногенної безпеки в процесі реалізації моделі регіонального розвитку на інноваційних засадах на основі: ефективної системи місцевого та державного управління у сфері охорони, невиснажливого використання та відтворення природних ресурсів; здійснення ефективного державного та громадського нагляду за дотриманням чинного законодавства; забезпечення належного рівня екологічної експертизи інвестиційно-інноваційних проектів та програм; посилення відповідальності влади, конкретних посадових осіб та громадян за порушення принципів збалансованого розвитку, норм та положень природоохоронного законодавства; формування національної екологічної мережі.
- 2) зміцнення інтеграційного потенціалу українських регіонів як основи забезпечення євроінтеграції України, а саме: подолання регіональної ізоляції та системне формування мотивації інтеграційного співробітництва між регіонами, подолання на цій основі економічних диспропорцій та утворення конкурентоспроможних на європейському ринку національних кластерних об'єднань; забезпечення реально діючого внутрішнього національного економічного простору в Україні; розширення галузевої спеціалізації економіки регіонів та подолання регіональної асиметрії з країнами – членами ЄС; формування спільної організаційно-фінансової платформи міжнародного регіонального співробітництва; створення інвестиційних стимулів розвитку національних кластерів.

Надійшло 20.09.2011 р.